

Asia: VM040:00/2019, VM/823/03.01.00/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi kuntien taloustietojen tuottamista ja raportointia koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tilastokeskus kannattaa kuntien taloustietoja koskevan lainsäädännön kehittämistä. Luotettavat ja vertailukelpoiset tiedot kuntien taloudesta ovat tärkeitä Tilastokeskukselle EU-lainsäädännön velvoittaman raportoinnin toteuttamiseksi. Pitkällä aikavälillä taloustietojen automaattisen raportoinnin kehittäminen, tietojen standardointi sekä lakisääteisen velvoittavuuden lisääminen parantavat tietojen kattavuutta ja oikea-aikaisuutta.

Taloustietojen automatisoitu raportointi ei itsessään takaa oikeita ja laadukkaita tietoja. Tietovarantoon saapuvia tietoja on tarkastettava ja validoitava, jotta se tarjoaisi käyttökelpoista, vertailukelpoista ja luotettavaa tietoa. Erityisesti valtionhallinnon ohjauksen ja seurannan tarpeisiin tietojen laadun ja oikeellisuuden seuranta vaatii vertailua kuntien välillä, ajallisesti edellisiin vuosiin sekä sisällöllistä osaamista tietoihin liittyen. Tarkastus voidaan toteuttaa pitkälti automatisoidusti, mutta vaatii silti tuekseen kuntatalouden ilmiöalueena tuntevaa henkilöstöä.

Tiedon laadun kannalta merkittävässä roolissa tulee olemaan kuntien tukeminen uuden raportointijärjestelmän ja uusien JHS-suositusten käyttöönotossa. Ellei tätä toteuteta systemaattisesti ja kattavasti, tulee tiedon laatu ja oikeellisuus merkittävästi kärsimään uudessa raportointimallissa.

Lausuntopyyntöissä sivulla 1 ja 28 esitetty toimintamalli, joka korvaisi vaiheittain/asteittain Tilastokeskuksen tiedonkeruun, on epätarkasti ilmaistu: Tilastokeskus kerää kuntien vuosittaiset taloustiedot kirjanpituvuodelta 2020 vuonna 2021, kirjanpituvuoden 2021 tiedonkeruuta Tilastokeskus ei enää toteuta. Mikäli lausuntopyyntöön ilmaisu ”vaiheittain/asteittain” toteutuu, niin voidaan se tulkita niin, että Valtiokonttori ei pysty viemään uudistusta läpi suunnitellussa aikataulussa. Tämä voi tarkoittaa, että Tilastokeskuksen tulisi jatkaa osittaista keruuta. Tästä syntyy

Tilastokeskukselle kustannuksia, jotka tulisi huomioida taloudellisten vaikutusten arvioinnissa. Mikäli vaiheittainen/asteittainen siirtyminen toteutuu, neljännesvuositietojen tiedonkeruun jatkamisen osalta on Tilastokeskuksen tehtävä päätös jo syksyllä 2020. Vuositietojen osalta päätös jatkaako TK tiedonkeruuta voidaan tehdä myöhemmin.

Tiedonkeruun sujuvan siirtämisen varmistamiseksi ja vastuiden selventämiseksi ehdotamme tekstiä päivitettävän seuraavasti: Uusi toimintamalli korvaisi kirjanpitovuodesta 2021 alkaen koskevissa tiedoissa Tilastokeskuksen....

Lausuntopyynnössä sivulla 22 on vanhentunut tieto koskien julkisyhteisöjen tilinpäätöstietojen sekä erityisesti tehtävittäisten ja palvelukohtaisten kustannustietojen saatavuutta (HE:ssa 11 kuukautta). Nämä julkaistaan seuraavasti: ennakkolliset tilinpäätöstiedot ovat saatavissa reilun viiden kuukauden ja tehtävittäiset ja palvelukohtaiset kustannustiedot noin yhdeksän kuukauden kuluttua kalenterivuoden päättymisestä.

Ehdotamme korjausta tekstiin ylläesitetyn mukaisesti.

Tilastokeskus kiinnittää huomiota sivun 24 ilmaisuun, että kuntien taloudesta ei ole saatavissa luotettavaa, oikea-aikaista ja vertailtavaa tietoa. Tilastokeskus on vuosittain ja neljännesvuosittain kerännyt taloustietoja ja joiltain toimialoilta myös toimintatietoja kunnilta ja kuntayhtymiltä sekä julkaissut tiedot yksikkötasolla web-sivustolla (<https://www.stat.fi/tup/alue/kuntien-raportoimat-tiedot.html>). Tietoja on myös käytetty kuntien valtionosuuslaskelmissa. Tietoja on tältä osin pidetty luotettavina ja riittävinä. Tietoja on myös käytetty laajasti yhteiskunnassa hyväksi mm. Kuntaliitossa ja muissa sektoriministeriöissä.

Tilastokeskus esittää tekstistä poistettavaksi lauseen: ”Tämä jatkaisi kuntien osalta nykyistä tilannetta, jossa kunnan taloudesta ei ole saatavissa luotettavaa, oikea-aikaista ja vertailtavaa tietoa.”

Perusteena poistolle on se, että Tilastokeskus on tuottanut laadukasta ja luotettavaa tietoa vuosikymmeniä. Tietojen vertailukelpoisuus kuntien välillä ja yli ajan on ollut hyvä. Tietojen tuotanto ei ole vastannut 6 kk ajantasaisuuden tavoitevaatimusta, mutta osittain syynä on myös tiedonantajien vaihteleva valmius toimittaa tietoja annettujen aikataulujen puitteissa.

Sivulla 27 on kuvattu Valtiokonttorin tehtävä ylläpitää palautekanavaa. Tilastokeskus katsoo, että Valtiokonttorin palautekanava on erinomainen ratkaisu kuntien aineistojen laadun varmistamisessa. Toisaalta vastuukysymyksiä tulisi selventää erityisesti tilanteissa, jossa kaksi tai useampi viranomainen pyytää eri suuntaista korjausta aineistoon esim. aineiston luokittelun osalta.

Tilastoviranomaisena Tilastokeskus toimii itsenäisesti ja riippumattomasti. Tilastokeskuksen toimintaa ohjaa Tilastolain lisäksi EU asetukset (esim. EDP asetus). Tilastokeskus tekee päätökset taloustietojen erien käsittelystä ja luokituksista näiden asetusten ja tilastollisten vaatimusten mukaisesti.

Sivulla 28 on kuvattu tilastoviranomaisten oikeuden säilymisestä kerätä riittäviä tietoja tilastointia varten. Tilastokeskus katsoo kohdan olevan tarpeellinen. Tilastokeskus arvioi lisätiedonkeruun tarvetta uudistuksen edetessä.

Sivulla 32 taloudellisissa vaikutuksissa ja sivulla 36 yhteiskunnallisissa vaikutuksissa kuvataan Tilastokeskuksen toimintaa kohdistuvia budjettivähennyksiä. Tilastokeskuksen rahoitusta leikataan 300 000 euroa ja henkilötyövuodet vähenevät noin neljällä tiedonkeruutehtävien loppumisen johdosta. Tilastokeskus katsoo, että rahoituksen ja henkilötyövuosien vähennys on ylimitoitettua, koska tietoja pitää edelleen tarkastaa siirtymävaiheessa ja sen jälkeen. Vuonna 2018 toteutuneet kuntataloustilastoinnin kustannukset olivat 200 000 euroa (mukaan lukien Ahvenanmaan tiedonkeruun kulut). Korvaus Ahvenanmaan tilastoviranomaiselle on ollut 3000 euroa vuonna 2018. Aiemmin arvioitu 15 000 euroa on sisältänyt käsittelyn työpanosta.

Tilastokeskus katsoo, että todellinen tiedonkeruutyön väheneminen on 2 henkilötyövuotta ja näin ollen budjettileikkauksen tulisi olla 100 000 euroa, kun huomioidaan kansantalouden tilinpitoon tulevaa käsittelytyötä.

Lisäksi lisäkustannuksia aiheutuu mahdollisesta tarpeesta jatkaa tai täydentää tiedonkeruita tilastoviranomaisen tarpeiden mukaan.

Sivulla 36 kuvataan, että tietoa on aikaisempaa avoimemmin saatavissa kuntien ja kuntayhtymien käyttöön. Tulisiko käsitettä ”avoimemmin” avata, sillä Tilastokeskus on vuosittain ja neljännesvuosittain kerännyt taloustietoja ja joiltain toimialoilta myös toimintatietoja kunnilta ja kuntayhtymiltä sekä julkaissut tiedot tiedonhyödyntäjien käyttöön myös yksikkötasolla web-sivustolla (<https://www.stat.fi/tup/alue/kuntien-raportoimat-tiedot.html>). Mikä tietojen jakelussa paranee?

Sivulla 34 mainitaan, että Julkisten tietojen säilytysvastuu siirtyy osin Tilastokeskuksesta Valtiokonttoriin. Tilastoaineistojen osalta tietojen säilytysvastuu säilyy tilastoviranomaisilla. Aikaisemmin on myös vuosittaiset kuntakohtaiset aineistot arkistoitu. Vanhoille aineistoille on selvää kysyntää mutta muutoksen jälkeen Tilastokeskuksella ei ole tarvetta arkistoida tietoja tällä tarkkuustasolla.

Mikä taho arkistoi lähdeaineiston tai säilyttää sen pitkäaikaisesti? Tulisiko 2b§:ssä määritellä, että Valtiokonttorilla on myös arkistointivelvoite kuntien taloustietojen osalta. Miten jatkossa varmistetaan kuntakohtaisten tietojen pitkäaikainen säilytys ja käyttö?

Koponen Mervi
Tilastokeskus